

Acta Medica Christiana

Spravodaj zväzu kresťanských lekárov a zdravotníkov
Ročník 3. 1996 Číslo 2

Obsah

✓ Úvodom Ján Pavol II.	1	✓ Konferencia ZKLZ: Demografický vývoj Slovenska. Aktuálne etické, medicínske, ekonomické a politické aspekty - Informácia a prihláška	17
✓ Príspevky a materiály	2	✓ O knihách	18
- Výzva Konferencie biskupov Slovenska k riešeniu súčasnej demografickej situácie na Slovensku	2	✓ Donum vitae	19
- Pastiersky list biskupov Slovenska k sviatku Sedembolestnej Panny Márie, Patrónky Slovenska, 15. 9. 1996	3	- Informácia o 'Donum vitae'	
- Slovensko bez dorastu A. Hrádcký	5	M. Lukáčová	19
- Zdravotníctvo v ťažkostiach - problém morálnej integrity v situácii nedostatku J. Glasa	14	- I. celoslovenské stretnutie lektorov Billingsovej metódy M. Lukáčová	19
		- Plánované akcie Ústavu medicínskej etiky a bioetiky	20

Úvodom

Dôležitou oblasťou politiky, zasadzujúcej sa za život, je v súčasnosti oblasť *demografickej problematiky*. Je zaiste povinnosťou verejnej správy "usmerňovať demografiu obyvateľstva" ¹, ale tieto iniciatívy musia predpokladať a rešpektovať prvotnú a neodcudziteľnú zodpovednosť manželov a rodín a nemôžu sa utiekať k metódam, ktoré nerešpektujú dôstojnosť osoby a jej základné práva, najmä právo každej nevinnnej ľudskej bytosti na život. Je preto morálne neprípustná taká politika regulácie pôrodnosti, ktorá povzbudzuje alebo dokonca donucuje používať antikoncepčné prostriedky, robiť sterilizáciu a potrat.

Demografickú otázku treba riešiť úplne inými cestami: vlády a rôzne medzinárodné inštitúcie majú sa predovšetkým usilovať vytvárať také ekonomické, sociálne, zdravotnícke a kultúrne podmienky, ktoré by manželom umožnili rozhodovať sa ohľadom plodenia s úplnou slobodou; mali by vynakladať aj úsilie "vytvárať viac prostriedkov a spravodlivejšie rozdeľovať bohatstvo - dať všetkým rovnakú účasť na užívaní dobier stvorenia. Treba hľadať riešenia na celosvetovej úrovni, vytvoriť opravdivú *ekonomiu spoločenstva a spoluúčasti na dobrách* tak na medzinárodnej, ako aj národnej úrovni". ² Je to jediná cesta, ktorá rešpektuje dôstojnosť osôb a rodín, ako aj autentické kultúrne dedičstvo národov.

Ján Pavol II.

Encyklika EVANGELIUM VITAE, čl. 91, SSV Trnava, 1995, 198 strán, s. 162 - 163.

¹Porov. Katechizmus katolíckej Cirkvi, n. 2372. ²Ján Pavol II., Prejav na IV. medzinárodnej konferencii episkopátu latinskej Ameriky v Santo Domingo (12. októbra 1992), 15: AAS 85 (1993), 819.

VÝZVA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA K RIEŠENIU SÚČASNEJ DEMOGRAFICKEJ SITUÁCIE NA SLOVENSKU

My, biskupi katolíckej cirkvi na Slovensku, vedomí si svojho poslania a spolu-zodpovednosti za osud národa, prežívame s veriacimi i neveriacimi obyvateľmi Slovenska ich každodenné starosti, radosti, trápenia, túžby i nádeje a sme vážne znepokojení negatívnym populačným vývojom posledných rokov na Slovensku.

Základným predpokladom stability a prosperity každého národa, štátu, spoločnosti a cirkvi je stabilná rodina. Otcovia a matky, ktorí chcú mať deti a chcú ich vychovať k zodpovednosti, pracovitosti a morálnosti sú našim najvzácnejším pokladom.

Ako nás učí história, rozpad aj veľkých a silných štátov a zánik celých národov začal rozpadom rodiny a odmietaním detí.

Ako vyplýva z nedávno zverejnených štatistických údajov, dochádza v posledných rokoch na Slovensku k doteraz nevidanému poklesu pôrodnosti. Trend poklesu pôrodnosti je taký prudký a hlboký, že by pri dlhšom pretrvávaní mohol vážne ohroziť i samotnú existenciu národa.

Ak by pôrodnosť bola taká alebo dokonca nižšia ako v roku 1995 (index plodnosti 1.52), a tento stav by pretrvával dlhodobo, behom jednej generácie by sa počet obyvateľov Slovenska zredukoval o 20-25% a behom troch generácií o viac než polovicu.

Veľmi pozorne sledujeme a budeme sledovať demografický vývoj na Slovensku. Starnutie a ubúdanie obyvateľstva je veľmi negatívny faktor, ktorý môže mať v nasledujúcich rokoch závažný a zhubný dopad na náš celkový ekonomický, sociálny a geopolitický vývoj.

Práve v tejto dobe cítime potrebu položiť si spolu so všetkými obyvateľmi Slovenska zásadné otázky:

Akú hodnotu má každé dieťa pre nás osobne, pre náš národ, štát a pre celú Cirkev? Ako si predstavujeme našu budúcnosť, budúcnosť nášho národa, štátu a Cirkvi? Akú cenu má pre nás matka a otec, ktorí majú deti, zodpovedne ich vychovávajú a tým sa v prítomnosti obetujú pre budúcnosť nás všetkých?

Vedení zodpovednosťou za budúcnosť národa a národností, na ktoré je zameraná naša pastoračná služba, upozorňujeme na mimoriadnu závažnosť súčasnej demografickej situácie:

V prvom rade apelujeme na verejnú moc, prezidenta, parlament a vládu, aby v rámci svojich právomocí pripravili a realizovali také rozhodnutia, ktoré by chránili a podporovali ľudský život, dieťa a rodinu. Je morálnou povinnosťou štátu a jeho predstaviteľov vytvárať také legislatívne, ekonomické a sociálne podmienky, aby obyvateľstvo nevymieralo.

Vyzývame aj všetky organizácie, vedecké ústavy, nadácie, zástupcov médií, tvorcov verejnej mienky, predstaviteľov ekonomických, zdravotníckych, sociálnych, školských a ďalších rezortov, aby si uvedomili hrozivú situáciu demografického vývoja na Slovensku, konkrétne dopady v jednotlivých oblastiach života,

aby v tejto veci zaujali stanovisko a aby pomáhali hľadať riešenia a cesty z tejto neutešenej situácie.

Vyzývame tiež všetkých ľudí dobrej vôle, veriacich i neveriacich, aby neupadli do beznádeje, aby sa nedali odradiť momentálnymi ťažkosťami alebo zlákať zdanlivými výhodami a aby sa nebáli odovzdávať úžasný a jedinečný dar života budúcim generáciám a solidárne pomáhať tým, ktorí tak robia.

Uvedomujeme si súčasnú veľmi ťažkú situáciu mladých rodín, najmä rodín s deťmi. Citlivo vnímame ich veľké starosti a problémy a sme im za to vďační, že prostredníctvom svojich detí a ich zodpovednou výchovou zabezpečujú budúcnosť nášho národa, štátu, spoločnosti a Cirkvi. Im patrí naše požehnanie, naša vďaka a naša úcta.

V krátkom čase pozveme všetkých kompetentných predstaviteľov štátnych inštitúcií, cirkvi, spoločenských organizácií, politických strán a predstaviteľov spoločenského života k okrúhlemu stolu, aby sme spoločne analyzovali situáciu a hľadali riešenia a východiská zo súčasnej negatívnej demografickej situácie.

Pevne dúfame, že táto výzva bude chápaná ako prejav úprimnej lásky a starostlivosti o spoločné dobro. Úbytok obyvateľstva má vážne následky pre hospodársky a spoločenský život veľkých a vyspelých národov, o to viac a rýchlejšie sa prejavia tieto následky u malých národov a v chudobnejších krajinách. Keď nenájdeme odvahu a silu chrániť ľudský život, podporovať usporiadaný rodinný život a chrániť rodiny s deťmi, za pár rokov sa ocitneme v nebezpečnej a nevypočítateľnej situácii.

Deti sú požehnaním, naplnením a pokračovaním života rodičov, Cirkvi, národa a spoločnosti. Bez zodpovedných a obetavých rodičov niet detí a bez detí niet budúcnosti. Národ bez detí je národ bez budúcnosti.

V Bratislave, dňa 28. júna 1996

Katolícki biskupi Slovenska *

PASTIERSKY LIST BISKUPOV SLOVENSKA K SVIATKU SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE – PATRÓNKY SLOVENSKA, 15. SEPTEMBRA 1996

Milovaní bratia a sestry!

Liturgická slávnosť Sedembolestnej Panny Márie je na Slovensku aj národným sviatkom, lebo naši predkovia si Panu Máriu práve pre obety a strasti, ktoré ako matka Vykupiteľa priniesla na oltár záchrany ľudského pokolenia, zvolili za svoju nebeskú patrónku.

Starec Simeon s Dieťaťom Ježišom v náručí jej povedal: “Tvoju vlastnú dušu prenikne meč, aby sa zjavilo zmýšľanie mnohých srdc” (Lk 2, 35). Každé dieťa prináša so sebou pre rodičov aj starosti, a ani Pán Ježiš nebol výnimkou. Pre Panu Máriu znamenal celkom novú orientáciu života. Jej štýl života sa zrazu musel zmeniť v prospech Dieťaťa, ktoré jej darovalo nebo. Útek do Egypta, hľadanie dvanásťročného Ježiša na spiatocnej ceste z výročitých sviatkov v Jeruzaleme, odchod z domu za zatiaľ neznámou úlohou, a konečne postoj pod krížom - to všetko je mečom do srdca Panny Márie.

* (vid' s. 5)

Evanjeliá nám nehovoria o radostných udalostiach v súvislosti s jej materstvom. Hovoria však o jednej veľkej radosti, ktorá nespočíva v zážitku, ale vo vedomí hodnoty. "...zaplesal môj duch v Bohu, mojom Spasiteľovi, lebo zhlíadal na poníženosť svojej služobnice... Veľké veci mi urobil Mocný a sväté je jeho meno" (Lk 1, 47 - 49).

Hodnota jej materstva sa meria hodnotou Syna, ktorého priniesla na svet. "Hľa, tento je ustanovený na pád a na povstanie mnohých v Izraeli a na znamenie, ktorému budú odporovať" (Lk 2, 34).

Toto Vám, bratia a sestry, pripomíname preto, lebo Vás chceme upozorniť na jeden vážny jav modernej doby, ktorý cítime už aj u nás na Slovensku.

Konferencia biskupov Slovenska dňa 3. júla 1996 usporiadala v Bratislave tlačovú besedu na tému populačného vývoja na Slovensku. Na základe spoľahlivých štatistických údajov možno pozorovať, že aj na Slovensku, tak ako aj v iných štátoch Európy, najmä západnej, je populačný vývoj negatívny, to znamená, že prirodzený prírastok detí nedosahuje ani stupeň zachovania terajšieho stavu obyvateľstva. Pri tejto príležitosti dostali novinári aj Vyhlásenie Konferencie biskupov Slovenska o demografickom vývoji na Slovensku.

Na adresu rôznych postojov v masmédiách chceme povedať, že Vyhlásením sme sa nechceli ani sťažovať, ani nikoho obviňovať, lebo tento stav je výsledkom rôznych príčin, ktoré by bolo treba z každej strany rozobrať a nimi sa vážne zaoberať. Vopred upozorňujeme, že Cirkev sama osebe nemá samostatné a plné riešenie tohto problému. Je to mnohostranný problém. Týka sa ekonomickej, zdravotnej, sociálnej, morálnej i svetonázorovej stránky manželov a rodičov. Preto my sami nemôžeme ponúknuť vyriešenie tohto problému. Predkladáme ho celej našej spoločnosti a pozývame všetkých obyvateľov Slovenska, od politikov a ekonómov až po manželov a rodičov, aby sme sa spoločne zamysleli. Keby sme tu nič neurobili, podľa štatistických údajov obyvateľstvo Slovenska bude starnúť a vymierať. Práceschopnej a rodičovskej časti obyvateľstva bude stále ubúdať.

Uvedomujeme si, že morálna zodpovednosť nie je len na manželoch a rodičoch, ale aj na tých, ktorí sú zodpovední za ekonomické, sociálne, zdravotné i názorové podmienky našich manželov, rodičov a rodín vôbec.

Tvorcov verejnej mienky, postojov a názorov na manželstvo a rodinu, na jej poslanie a úlohu v spoločnosti nemožno vylúčiť zo zodpovednosti za populačný stav a smerovanie spoločnosti. K týmto tvorcom verejnej mienky sa počíta aj Cirkev, preto sa cíti aj povolanou a povinnou vstúpiť do tohto problému, ktorým sa už začínajú zaoberať aj ľudia mimo Cirkvi.

Cirkev sa nemôže vzdať úlohy ohlasovania evanjeliovkej pravdy o človeku, o manželstve a o rodine. Druhý vatikánsky koncil vníma rodinu nielen vo svetle samotnej rodiny, ale vždy vo svetle širšej ľudskej spoločnosti. V konštitúcii *Gaudium et spes* hovorí: "Blaho človeka a ľudskej i kresťanskej spoločnosti úzko súvisí s priaznivým položením manželského a rodinného spoločenstva".(47) "Veď sám Boh je pôvodcom manželstva, ktoré sa vyznačuje rozličnými dobrami a cieľmi. To všetko je zvrchovane dôležité pre zachovanie ľudskeho rodu, pre obecné blaho a večný osud každého člena rodiny, ako aj pre dôstojnosť, stálosť, pokoj a šťastie samej rodiny i celej ľudskej spoločnosti. "Manželstvo a manželská láska sú svojou povahou zamerané na plodenie a výchovu potomstva. Isteže deti sú najvzácnejším darom manželstva a najviac prispievajú k dobru samých rodičov... Teda správne udržiavaná manželská láska a celý z nej vyplývajúci spôsob rodinného života, bez zanedbania ostatných cieľov manželstva, smeruje k tomu, aby boli manželia ochotní odvážne spolupracovať s láskou Stvoriteľa a Spasiteľa, ktorý ich prostredníctvom stále rozširuje a obohacuje svoju rodinu"(50)

Bratia a sestry, to, čo sme povedali o Panne Márii, že hodnota jej materstva sa meria hodnotou jej Syna, treba povedať aj o ostatných rodičoch. Hodnota ich rodičovstva bude vždy meraná hodnotou ich detí a láskou, akou svoje deti prijímajú a vychovávajú z nich aj dobrých občanov ľudskej spoločnosti aj dedičov Božieho kráľovstva.

Slávime sviatok Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska. Zverme do jej ochrany a materskej starostlivosti aj tento novodobý problém našej pospolitosti. Ona vždy držala ochrannú ruku nad Slovenskom, keď mu hrozilo nebezpečenstvo od vonkajších nepriateľov alebo živelných katastrof. Prosme ju, aby nás teraz ochránila od zmýšľania, ktoré je namierené proti životu, či už nenarodených detí alebo detí vôbec. Každé dieťa je dôkazom toho, že Boh nám ešte dôveruje a berie nás vážne. Buďme aj teraz hodní jeho dôvery.

Podpísaní všetci biskupi Slovenska *

* **Ján Chryzostom kardinál Korec**, nitriansky diecézny biskup, **Ján Sokol**, bratislavsko-trnavský arcibiskup, **Alojz Tkáč**, košický arcibiskup, **Ján Hirka**, prešovský diecézny biskup, **ThDr. František Tondra**, spišský diecézny biskup, **Eduard Kojnok**, rožňavský diecézny biskup, **Rudolf Baláz**, banskobystrický diecézny biskup, **Peter Dubovský**, banskobystrický pomocný biskup, **Dominik Tóth**, bratislavsko-trnavský pomocný biskup, **Vladimír Filo**, bratislavsko-trnavský pomocný biskup, **František Rábek**, nitriansky pomocný biskup, **Milan Chautur**, prešovský pomocný biskup, **Andrej Imrich**, spišský pomocný biskup, **Bernard Bober**, košický pomocný biskup

SLOVENSKO BEZ DORASTU ?!

Slovensko bez dorastu je názov knihy významného slovenského pediatra Prof. J. A. Churu. Bol medzinárodne uznávanou autoritou v oblasti detského lekárstva. Pôsobil dlhé roky na Detskej klinike v Bratislave a potom na detskom oddelení v Trenčíne. Komunistický režim ho tvrdým spôsobom prenasledoval. Pre svetonázorovú orientáciu a čiastočne i pre nekompromisné odborné názory nedovolil jeho meno uvádzať v učebniciach. I dnes len veľmi málo študentov medicíny, či lekárov mladšej a strednej generácie o tomto významnom slovenskom pediatri niečo vie.

Myslím, že názov knihy *Slovensko bez dorastu*, napísanej pred viac než 60-timi rokmi, veľmi presne vystihuje vtedajšiu i dnešnú situáciu našej krajiny. Prečo?

Vtedajšia situácia - obdobie prvej Československej republiky, si prívlastok "bez dorastu" zaslúžila pre nedostatočnú a zaostávajúcu starostlivosť o deti a dorast. Vysoká detská úmrtnosť, nedostatočná prevencia (očkovanie, prehliadky, hygiena, nedostatok vitamínov a pod.), zlá výživa, neutešené sociálne pomery, málo detských lekárov (hlavne v teréne), slabá zdravotno-hygienická osвета, negramotnosť, zaostalosť a ďalšie - to boli hlavné dôvody, pre ktoré Prof. Chura túto knihu napísal a žiadal a navrhol v nej konkrétne opatrenia na nápravu spomínaného stavu. Chcel dosiahnuť, aby na Slovensku vyrastala fyzicky, psychicky, morálne i sociálne zdravá mládež, zdraví ľudia. Mladí ľudia, ktorí budú o niekoľko rokov schopní (1) prevziať zodpovednosť za štát, za svojich spoluobčanov; ako aj (2) zabezpečiť slušnú starobu tej generácii, ktorá ich splodila a zabezpečila ich zdravý rast a vývoj, vychovala ich a dala im do rúk veľké možnosti i zodpovednosť; (3) splodiť a vychovať ďalšiu generáciu, ktorá v budúcnosti prevezme žezlo i kormidlo.

Mnohé z toho, čo Prof. Chura vtedy kritizoval, dnes pokladáme za samozrejmé a divíme sa, ako to, že v tej dobe to i iní (a hlavne tí, ktorí boli za to zodpovední), za samozrejmosť nepokladali. Táto otvorená kritika vtedajšej situácie mu samozrejme nezabezpečila priazeň vtedajšej vlády a mocných vo vtedajšom štáte. Skôr naopak. Na druhej strane však táto kritika mnohým otvorila oči a pomohla otvoriť a v nasledujúcich rokoch postupne riešiť nastolené problémy. Problémy, ktoré si v čase vydania knihy mnohí vôbec neuvedomovali a ani o nich nevedeli.

Čo sa dnes vlastne na Slovensku (demograficky a následne) deje?

Dnešná situácia je v istom zmysle veľmi podobná situácii pred 60-tich rokov. **Opäť sa musíme zaoberať problémom, ako bude fungovať a existovať Slovensko bez dorastu.** Výrazný pokles pôrodnosti v posledných rokoch nás núti **varovať zodpovedných i celú spoločnosť** a upozorniť na závažné následky súčasného vývoja. **Pokles pôrodnosti v terajších dimenziách je fenomén, ktorý v dohľadnej budúcnosti priamo ohrozuje ekonomické a spoločenské základy nášho štátu.**

Vieme, že niektoré fakty a pohľady na uvedený problém nebudú príjemné a populárne. Vážna situácia nás však núti o veci prinajmenšom diskutovať a najmä - pokúsiť sa hľadať riešenie. A to neodkladne.

Ide o vec nás všetkých. **V žiadnom prípade by veci neprosperovali, a nie je to vôbec v našom (slovenskom) záujme, keby sa tento závažný problém nežiadúcim spôsobom spolitizoval.** Ide o konštatovanie určitej skutočnosti, štatistických údajov a z nich vyplývajúcich prognóz ďalšieho vývoja Slovenska. **Zvlášť významné v tejto súvislosti je upozornenie, že šancu účinne zasiahnuť a ovplyvniť tento negatívny vývoj máme len v pomere krátkom časovom intervale (3-7 rokov).**

Čo je to vlastne dorast? Aký má význam - pre štát, pre národ, pre športový klub, pre firmu, pre rodinu - mať dorast? Potrebujeme vôbec dorast? Potrebujeme vôbec deti?

Príklad z hokejového klubu

Zjednodušeným modelom pre pochopenie potreby mládeže a dorastu je športový klub. Čo sa napríklad stane, ak hokejový klub nemá dorast alebo má málo dorastu? Dospelé mužstvo môže byť výborné, vydrží hrať 5-10 rokov, ale s postupným starnutím a odchodom hráčov je potrebné ich dopĺňať novými, mladšími, rovnako nadanými. Čo ostane mužstvu, ak nemá možnosť výberu z vlastného, dostatočne veľkého množstva mladých hráčov? Kupovať z iných klubov. Platiť veľké peniaze, ktoré treba nejako získať. Niektoré kluby si to niekoľko rokov môžu dovoliť. Ale väčšina klubov, kde zanedbali prácu s mládežou, s vlastným dorastom, na to nepekné doplatila. Zlé umiestnenie, zlá hra, pokles návštevnosti, pokles záujmu sponzorov, vypadnutie zo súťaže a podobne.

Táto situácia sa stručne sa to dá zhrnúť slovom **úpadok príp. zánik** - úpadok spoločenský, ekonomický, úpadok klubového renomé a v horšom prípade i zánik klubu. Je zvlášť nebezpečná najmä vtedy, keď dospelé mužstvo dosahuje výborné výsledky. "Hurá, sme majstri, vyhrali sme ligu,..." a podobne. Obyčajne je vtedy potrebné platiť hráčom veľké odmeny a prémie za ich dobré výkony a jednoduchý, krátkozraký spôsob získania potrebných peňazí je ten, že sa kráti peniaze pre mládežnícke oddiely. Kto je vtedy ochotný počúvať nejaké reči o tom, že mládežnícke oddiely sú zanedbané, nemajú dosť nadaných hráčov, nemajú dosť prostriedkov, ich príprava je nedostatočná, atď. ? Tento model **je modelom cieľenej a systematickej likvidácie**

vlastnej budúcnosti, modelom samovraždy. V hokejovom klube je podobná situácia reverzibilná - dá sa napraviť v časovom intervale 2-4 roky, čiže v intervale jednej hráčskej generácie. Ak sa nerieši v tomto časovom intervale, nastávajú postupne už spomínané problémy - situácia sa stáva ireverzibilnou (nevratnou) - t.j. nedá sa hneď napraviť (napríklad 12-ročný - i keď nadaný - mladší dorasteneц predsa nemôže hrať za mužstvo dospelých).

Veľmi podobný princíp funguje i v štáte, národe, v rodine, vo firme, cirkvi, v spolko-
koch a združeníach, vo všetkých spoločenstvách ľudí: bez dorastu zaniknú.

Dôsledky nízkej pôrodnosti

V prípade, že v danom národe, štáte nie je dostatočná pôrodnosť, dostatočný prírastok obyvateľstva, v časovom intervale 10-15 rokov sa objavujú zákonite **úpadkové fenomény**. Klesá počet daňových poplatníkov, t.j. obyvateľov v produktívnom veku (potom napríklad nie je dosť peňazí na penzie, na zdravotnícke služby pre obyvateľov v penzijnom veku, a pod.). Súčasne rastie počet starších obyvateľov v postproduktívnom veku a ich percentuálny podiel na celkovom počte obyvateľstva.

Je zrejmé, že niekoľkoročný pokles pôrodnosti sa nedá nahradiť v priebehu 1-2 rokov. To tiež prakticky znamená, že pokles pôrodnosti je reverzibilný len v období cca 10 rokov - pokým sa generácia žien s nízkou pôrodnosťou nachádza ešte vo fertilnom (plodnom) veku. Z pohľadu štatistickej pravdepodobnosti je totiž veľmi problematické, ak sa žena v 55 rokoch života rozhodne mať ešte dieťa.

Aké sú ekonomické dôsledky ubúdania obyvateľstva?

Ak pretrváva pokles pôrodnosti i naďalej, to znamená v časovom intervale 15 a viac rokov, prichádzajú **zaníkové fenomény**: ubúdanie obyvateľstva s rastom percentuálneho podielu starých občanov v postproduktívnom veku. Teda - čím ďalej, tým menší počet daňových poplatníkov musí ekonomicky zabezpečovať čím ďalej, tým väčší počet starých obyvateľov (samozrejme, popritom i štátnu infraštruktúru, armádu, políciu a pod.).

Na zabezpečenie len jednoduchej reprodukcie obyvateľstva musí mať tzv. index plodnosti (t.j. počet detí, ktoré sa priemerne narodia jednej žene počas jej reprodukčného obdobia) **hodnotu 2,1**. Jednoducho povedané - 2 rodičia majú 2 deti, alebo - 2 jedinci zanechajú 2 jedincov. Index plodnosti 1,4 štatisticky znamená, že 2 jedinci zanechajú 1,4 jedinca.

Slovensko malo v roku 1993 index plodnosti 1,98, v roku 1994 1,67 a v roku 1995 to bolo ešte menej - okolo 1,5. Pri indexe plodnosti 1.4 by Slovensko malo za 60 rokov, t.j. v roku 2056, približne 3.7 - 3.8 milióna obyvateľov. V roku 2100 približne 2 milióny obyvateľov. Z týchto obyvateľov by však percentuálne veľkú časť (asi 30-40 percent) tvorili starí ľudia, obyvateľia v postproduktívnom veku.

Dane, ekonomický rozvoj a pokles obyvateľstva

Deklarovať politiku znížovania daní a ekonomického rozvoja pri poklese počtu obyvateľstva je v dlhodobom horizonte nezmyselné: na zabezpečenie funkcií štátu, zdravotníctva, sociálneho zabezpečenia len v dnešnom rozsahu bude musieť v roku 2056 o cca 30% menej daňových poplatníkov zaplatiť rovnaký objem financií prostredníctvom daní, inak povedané - budú musieť zaplatiť na daniach o 30% viac.

V roku 2100 by daňové zaťaženie daňového poplatníka v porovnaní oproti dňesku bolo o 80-100% vyššie, to znamená najmenej dvojnásobné zvýšenie zdanenia obyvateľstva. Ak tento obnos nebudú obyvatelia v produktívnom veku schopní zaplatiť - čo je veľmi pravdepodobné, lebo znášať daňové zaťaženie 60-80% je viac než problematické - nastáva celkový úpadok, rozklad a ekonomický pád.

Tvrdenie menej ľudí = nižšie dane je nezmysel. Opak je pravdou: **menej ľudí = vyššie dane.**

Infraštruktúra v štáte ako Slovensko - t.j. cesty, diaľnice, železnice, školy, nemocnice, byty, domy a iné - vybudovaná pre 5.5 milióna obyvateľov, bude musieť byť udržiavaná, financovaná a používaná menším počtom obyvateľstva, napr. 3 miliónmi. Ako vyzerá infraštruktúra krajiny po jej vyľudnení, si môžeme predstaviť na príkladoch z histórie: Uhorsko po tureckých vojnách, Čechy po tridsaťročnej vojne, Európa po morových epidémiách, Sudety po 2. svetovej vojne, dnešná Bosna po etnických čistkách a vysídľovaniach. A to vôbec nehovoríme o veľkosti trhu, počte kúpyschopného obyvateľstva, koncentrácii obyvateľstva, úsporách obyvateľstva v bankách a ďalších ekonomických faktoroch. Takéto analýzy by mali byť východiskovým materiálom pre vecnú a fundovanú diskusiu o budúcnosti Slovenska. (Pozn.: Slovensko malo 2 milióny obyvateľov zhruba na prelome 18. - 19. storočia.)

Skrytá dráma týchto dní

Na Slovensku sa teraz nachádzame - či si to už chceme uvedomiť, alebo nie - vo veľmi dramatickej situácii. Je dramatická okrem iného i preto, lebo sme zatiaľ v reverzibilnej fáze vyššie popísaného demografického vývoja, kedy je ho možné ešte pozitívne ovplyvniť, resp. zvrátiť (generácia žien s nízkou pôrodnosťou je ešte vo fertilnom veku). O 6-9 rokov to už možné nebude. Presne ako v spomínanom hokejovom klube, ktorého dospelé "A" mužstvo je ešte výborné, víťazí, ale starostlivosť o dorast sa zanedbáva, oddiel ide dolu kopcom a vážne problémy prídu o pár sezón, resp. rokov.

Kričime "Hurá! Víťazstvo!", "Samostatné Slovensko!", "Teraz im ukážeme!", "Slovensko do toho!" - ale pritom **nechápeme, čo sa u nás vlastne demograficky deje**. Od roku 1990, ale hlavne od osamostatnenia Slovenska (1.1.1993) nastal u nás katastrofálny pád pôrodnosti. **Paradoxne práve osamostatnením Slovenska sme začali páchať veľmi efektívnu národnú, štátnu a ekonomickú samovraždu v demografickom ponímaní**. Prečo? Veď od osamostatnenia Slovenska sme očakávali a očakávame všestranný rozvoj a dobré perspektívy.

Ako zastaviť súčasný sebalikvidačný proces ?

Skúsme najskôr analyzovať niektoré faktory znižujúce porodnosť a taktiež ich ekonomické pozadie a následky. Všimnime si napríklad nasledovnú schizofrenoidnú situáciu:

Všetci **temer jednotne deklarujeme, čo chceme dosiahnuť**:

- vybudovať silné, stabilné Slovensko,
- zabezpečiť dlhodobú, stabilnú štátnu, národnú a ekonomickú prosperitu Slovenska.

Ale čo v skutočnosti robíme? **Robíme presný opak toho, čo by sme robiť chceli a mali!** Konkrétne:

- Ročne likvidujeme 30 - 40.000 detí ešte pred narodením (umelé potraty).

Od roku 1957 to bolo viac ako 1.000.000 jedincov - väčšina z nich by boli dnes obyvatelia v najproduktívnejšom veku - daňoví poplatníci. Pri priemernom plate 6500 Sk mesačne by dnes na daniach odvádzali do štátneho rozpočtu, na zdravotné a sociálne poistenie i na ďalšie položky cca **30 - 40 miliárd Sk ročne**. (Štátny rozpočet Slovenskej republiky na rok 1996 je cca 160 miliárd Sk.)

Náklady na 1 potrat sú cca 3 - 6.000 Sk, na liečenie komplikácií a následkov potratov (gynekologické problémy, liečenie detí z nasledujúcich tehotenstiev - rizikové tehotenstvá, rizikovní novorodenci, ai.) sú náklady niekoľkonásobne vyššie. Dá sa odhadnúť, že tieto náklady súhrnne predstavujú sumu cca **1 - 1.5 miliardy Sk ročne**. Koľko prostriedkov to už bolo od roku 1957? Tieto náklady musí platiť každý daňový poplatník, nikto sa ho nepýta, či s tým súhlasí alebo nie !

● **Každý rok vydávame obrovské sumy peňazí z daní nás všetkých** (a to dokonca bez nášho súhlasu !) **na likvidáciu nenarodených detí, teda vlastne na likvidáciu budúcich daňových poplatníkov, ktorí by o 20 rokov riadne platili dane tomuto štátu. Absurdné na tejto skutočnosti je aj to, že takto si sami financujeme likvidáciu budúceho zdroja našich príjmov (dôchodkov) !!!**

Ak by niekto z nás iným spôsobom podporoval a financoval devastáciu a ničenie Slovenska, bol by zaiste obvinený a odsúdený za vlastizradu a tvrdo potrestaný. Paradoxom dnešnej situácie je aj to, že zodpovední za ňu nielen nie sú potrestaní, ale ešte na nej (čiže na nás všetkých) aj poriadne zarobia.

● Podporujeme organizácie, systémy a metódy, ktoré už v iných štátoch Európy a sveta **zdecimovali populáciu**. Učíme už mladistvých a deti, ako nemať deti, resp. mať čo najmenej detí - napríklad prostredníctvom istých foriem nezodpovednej tzv. "sexuálnej výchovy", masívnou propagáciou antikoncepčných metód a antikoncepcnej mentalita, hromadnej sterilizácie obyvateľstva, beztretným rozširovaním pornografie, a iné.. (V Indii a Číne sa tieto organizácie neštítali ani podpory a vykonávania vyslovených zločinov proti ľudskosti (napr. násilné sterilizácie a násilné umelé potraty; čínska politika 1 dieťaťa; výber detí na základe prenatalného určenia pohlavia s diskrimináciou - umelým potratením plodov ženského pohlavia, ai.) **Nečinne prihlíadame resp. sami aktívne podporujeme a financujeme morálnu a mravnú devastáciu mladej generácie - s priamymi ekonomickými a sociálnymi dopadmi** (promiskuita, AIDS, pohlavné choroby, potraty, antikoncepcia, zdravotné problémy, rozvody, kriminalita, drogy). Toto všetko nezodpovedne platíme z našich daní - **vedome si platíme našu národnú i vlastnú samovraždu.**

[Příkladom tohto "sprisahaní proti životu" je aj tzv. Szegedská deklarácia z októbra 1993, ktorej vznik iniciovala OSN a jej dcérske organizácie - Svetová zdravotnícka organizácia, Rozvojový program OSN (UNDP), Populačný fond OSN (UNPF) a ďalšie, spolu so Svetovou bankou. Požaduje od postkomunistických štátov strednej a východnej Európy v záujme ich "ekonomického rozvoja" rozširovať a propagovať sterilizáciu obyvateľstva, antikoncepciu a tomu zodpovedajúcu "sexuálnu výchovu" už od útleho veku. Teda programy, ktoré všade vo svete viedli a vedú k poklesu pôrodnosti, k štátnej, národnej a ekonomickej samovražde.

Za Slovensko sa na príprave tejto deklarácie zúčastnili zástupcovia "Slovenskej spoločnosti pre plánované rodičovstvo a výchovu k rodičovstvu". Táto organizácia sa na Slovensku aj snaží princípy Szegedskej deklarácie uviesť do praxe - napr. kauza povinná "sexuálna výchova" na školách, videokazeta "Láska je láska" od MUDr. Radima Uzla (ináč predstaviteľa strany "Nezávislá erotická iniciatíva" v Českej republike).

Podobný návrh "ekonomického rozvoja" sa pokúšalo OSN a jej organizácie pre-

sadiť aj na známej Medzinárodnej konferencii o populácii a rozvoji v Káhire (v roku 1994) a na Medzinárodnej konferencii o ženách v Pekingu (1995) - a zrejme sa bude snažiť presadiť spomínané hľadiská i na ďalších svetových konferenciách o riešení globálnych problémov ľudstva v budúcnosti.]

Kto a prečo má záujem na tom, aby sa Slovensko samé ničilo a oslabovalo prostredníctvom úbytku obyvateľstva ?

Kto a prečo má záujem na tom, aby sa to isté dialo i v krajinách tretieho sveta a v ďalších európskych štátoch ?

Kto u nás presadzuje a propaguje tieto veci ?

● Chyby sú i v našich postojoch k základným hodnotám civilizovanej ľudskej spoločnosti - rodina, život, materstvo, obetavosť, statočnosť, čestnosť, atď. Ako hodnotíme úsilie a činnosť v prospech dlhodobej ekonomickej prosperity Slovenska? Ako hodnotíme matky a rodiny, ktoré zabezpečujú pre Slovensko budúcu produktívnu generáciu a tým i daňových poplatníkov? Ako sa staráme o to, aby táto budúca generácia dostala čo najlepšie možnosti vzdelania, bývania, výživy, zdravotného zabezpečenia?

Odpoveď na tieto otázky v súhrne znie: **robíme presný opak toho, čo by sme mali robiť pre zabezpečenie budúcnosti Slovenska.** Konkrétne:

✱ Matka, resp.rodina, ktorá má viac detí, a tým zabezpečuje štátu a spoločnosti pre obdobie o 20 rokov viac daňových poplatníkov a tým i vyšší príjem z daní, dostáva presne opak toho, čo si zaslúži. Jej príjem nedosahuje ani úroveň minimálnej mzdy, pre výchovu a zabezpečenie vzdelania detí väčšinou nemá dostatok prostriedkov, a pretože sa venuje výchove detí a nie svojej pracovnej kariére, v starobe dostáva ten najnižší možný dôchodok.

Táto žena, resp. rodina sa uskomňuje a tým zabezpečuje z ekonomického hľadiska budúcnosť štátu a národa. Hoci pre štát v daňových poplatníkoch zabezpečila vysoký ekonomický profit, dostávala a dostáva za to podstatne menej ako tí, ktorí sa tomuto profitu podieľali oveľa menej.

Žena resp. rodina, ktorá nemá detí, alebo má len 1 dieťa, nezabezpečuje pre štát do budúcnosti taký zdroj príjmu a produktivity, môže sa venovať svojej profesnej kariére, má vyšší príjem a v starobe vyšší dôchodok. Tento vyšší dôchodok jej platia daňoví poplatníci, teda nielen jej dieťa ale i deti tých žien, ktoré ich mali viac. Táto žena, resp. rodina zabezpečuje budúcnosť štátu a národa z ekonomického hľadiska v menšej miere. Hoci pre štát v daňových poplatníkoch zabezpečila spravidla slabší ekonomický profit, dostávala a dostáva za to väčšinou lepšiu odmenu ako viacdetná matka, resp. rodina.

Nie je to spravodlivé delenie ekonomického profitu.

Nie je to spravodlivé odmeňovanie skutočných zásluh a skutočného ekonomického prínosu. Ide aj o chybný 'management' štátu a ohrozenie jeho rozvoja.

✱ Otázky a **problémy bytania rodín s deťmi** významne prispievajú k úrovni pôrodnosti. U nás sú hanebným spôsobom zanedbané a návrhy na ich riešenie nezodpovedajú závažnosti demografickej situácie na Slovensku.

✱ Otázky a **problémy vzdelania, školstva, výživy a zdravotníckeho zabezpečenia** terajšej mladšej generácie nie sú riešené systémovo a vôbec už **nie sú riešené ako priorita štátneho záujmu**. Ak nebudeme mať dorast - fyzicky, psychicky, morálne i mravne zdravú a odolnú mladú generáciu, čo nám ostane? Komu odovzdáme Slovensko o niekoľko rokov do správy? Komu zveríme našu budúcnosť?

Ekonomická devastácia školstva, zdravotníctva a vedy je veľmi vážny faktor, táto devastácia je už v čiastočne ireverzibilnej fáze. (Napríklad zo zdravotníctva už odišli mnohí skúsení, vysokokvalifikovaní lekári - hlavne z ekonomických dôvodov. Tieto straty sa v optimálnom prípade budú dať nahradiť najskôr v priebehu 10-15 rokov).

Ekonomické obmedzovanie školstva, zdravotníctva a vedy je v dlhodobej perspektíve rozhodnutie, ktoré je enormne stratové pre celú spoločnosť i pre štát. Takéto rozhodnutia a ich následné dopady priamo ohrozujú budúcnosť Slovenska.

✱ **Cenová politika** resp. žiadna cenová politika u detského oblečenia a výživy nás na následkoch stojí niekoľkonásobok toho, čo na tom získame. Obvodní, resp. súkromní detskí lekári nám dnes hovoria, ako a čím sú kŕmené slovenské deti. Problémy podvýživy, avitaminózy, nedostatku mlieka sa stávajú opäť aktuálnymi. Príčiny sú hlavne ekonomické, dopady tejto skutočnosti sú ďalekosiahle.

✱ **Odchod za prácou** - "gastarbeiter fenomén" - je skutočnosť, ktorá sa týka hlavne mladšej časti produktívnej generácie, teda mladých rodín v období, kedy môžu mať a majú deti. Pre tieto rodiny je to veľmi rizikový sociálny faktor. U časti z nich dochádza k rozpadu rodiny, k rozpadu manželstva.

✱ **Médiá a ich pôsobenie na deti a mládež** sú významným faktorom, ovplyvňujúcim postoje, správanie, riešenie medzilidských vzťahov a problémov u tejto časti populácie. Čo ponúkajú médiá za peniaze daňových poplatníkov? Čo ponúkajú médiá ako spoločenské vzory, ako vzory správania, či životné modely? Matku a otca s deťmi, usporiadanú rodinu, alebo skôr agresivitu, násilie, krutosť, morálny, mentálny i mravný brak? Odpoveď si môžeme dať každý sám... Plody mediálnej ponuky žne už dnes - kriminalita mladistvých, doteraz nevidaná agresivita, krutosť a brutalita už v detskom veku, tehotnosti mladistvých, promiskuita, prostitúcia, drogy, asociálnosť a pod. Financovanie riešenia ich následkov z peňazí daňových poplatníkov (polícia, nápravné zariadenia, liečebne pre toxikomanov, súdy, sociálne príspevky a iné) nás **stojí niekoľkokrát viac**, ako by stála ich účinná prevencia.

Dali by sa uviesť i ďalšie príklady konania, ktoré majú za následok **presne opačné efekty, ako by sme snáď chceli dosiahnuť.**

Ako riešiť súčasný negatívny demografický vývoj ?

Riešenie nastolených neľahkých otázok nebude jednoduché, ani okamžité. Komplexnosť problémov si vyžaduje premyslený, dôsledný a integrovaný prístup všetkých zainteresovaných zložiek spoločnosti, ba všetkých nás. Na tomto mieste si dovoľím uviesť niektoré možnosti - ako príklad, či inšpiráciu na zamyslenie:

1) Súčasnú demografickú situáciu a možné východiská riešiť zásadne v 'odpolitizovanej' podobe (V tomto smere sme všetci na jednej lodi).

2) Demografický vývoj a jeho sledovanie a vyhodnocovanie stanoviť ako štátnu a národnú prioritu - ide doslova o prežitie štátu a národa (bez dostatočného prírastku obyvateľstva strácajú v strednodobom i v dlhodobom kontexte zmysel temer všetky ďalšie snahy a úsilia - vývoj štátu závisí v prvom rade od počtu produktívneho obyvateľstva).

3) Urýchlene obmedziť programy likvidácie vlastného obyvateľstva a zastaviť ich financovanie z peňazí daňových poplatníkov.

4) Posilniť ekonomickú nezávislosť občanov (pluralita penzijných fondov, pluralita zdravotných poisťovní, pluralita možností hypotéčných úverov, ai.).

5) Vytvoriť legislatívne predpoklady pre možnosti odpočítania investícií do budú-

nosti od základu pre výpočet dane - úplne alebo čiastočne (napr. penzijné poistenie a pripoistenie, zdravotné poistenie a pripoistenie, hypotéčne úvery, životné poistenie, úrazové poistenie).

6) Zhodnotiť dlhodobý ekonomický prínos materstva, resp. rodičovstva a stabilnej rodiny pre štát a zaviesť jeho spravodlivé oceňovanie - napríklad:

- slušná mzda pre ženy-matky v domácnosti,
- zvýhodnené platby na individuálne účty zdravotného a penzijného poistenia pre ženy-matky, resp. zvýhodnené úročenie prostriedkov na týchto účtoch - napr. znížené zdanenie úrokov, nezdanenie úrokov, ai. (žena - matka sa v záujme budúcnosti štátu hlavne počas tehotenstva i pôrodu vystavuje zvýšenému zdravotnému riziku),
- významné daňové úľavy pre rodiny s deťmi odstupňované podľa počtu detí,
- "plat" dieťaťu od narodenia a počas jeho prípravy na budúce povolanie so zabudovanými stimulačnými kritériami pre dosiahnutie kvalifikácie - napr. z daňových úľav rodičov vo forme platieb na individuálny účet zdravotného poistenia a penzijného poistenia dieťaťa s pravidelným zhodnocovaním vložených prostriedkov a pravidelným výúčtováním; vyplatenie môže byť podmienené získaním určitej kvalifikácie, prípadne inými kritériami (napr. závažné zdravotné dôvody),
- získanie hypotéčnej pôžičky na zabezpečenie bývania zvýhodniť podľa počtu detí (napríklad od nutnosti zložiť základ 40% u slobodných resp. bezdetných, až po základ 10% u rodiny s 3 a viac deťmi, upravenie doby splatnosti pôžičky podľa počtu detí - od 15 až po 30 rokov, ai.), vrátane zabudovania určitých poisťiek proti zneužitiu asociálnymi skupinami obyvateľstva.

Investícia do budúcnosti štátu = získanie vzdelanej a vysokokvalifikovanej produktívnej generácie a tým i budúcich solventných daňových poplatníkov. Tieto ekonomické opatrenia majú na obyvateľstvo i nezanedbateľný výchovný efekt k zodpovednému chovaniu voči sebe i druhým.

7) Obmedziť zdanenie detského tovaru - výživa, oblečenie, postieľky, fľašky, cumlíky, ai., na nutné minimum. (Zdaňovanie tohto tovaru je v rozpore so záujmami štátu).

8) Vyriešiť problémy zdravotníctva a školstva na úrovni doby. (Čo predstavuje lepšiu investíciu do budúcnosti ako výchova zdravej a vzdelanej mládeže?)

9) V mediálnej oblasti prijať a dodržiavať zákony na ochranu morálneho a mravného vývoja mládeže (V postkomunistických krajinách je v tomto smere v porovnaní so západnými krajinami úplná džungľa).

10) Ako základ spoločnosti uznať, chrániť a podporovať rodinu so všetkými jej nezastupiteľnými a nenahraditeľnými funkciami. Bez funkčnej rodiny nie je možný pozitívny ekonomický a sociálny vývoj štátu, národa ani spoločnosti. (Všetky tvrdenia a tézy o nepotrebe rodiny, jej zbytočnosti a všetky snahy o jej zrušenie resp. zničenie, viedli skôr alebo neskôr v konečnom dôsledku k sebazničeniu tej spoločnosti, toho štátu, tej ideológie, ktorá to presadzovala).

11) Vystrihať sa tzv. štátnej populačnej politiky, čiže centralizovaného, štátom dirigovaného systému, ktorého výsledky boli, sú a budú veľmi drahé a veľmi chabé. I v západných štátoch je zjavné, že najhoršie demografické ukazovatele sú v tých štátoch, kde bola vysoká skutočná alebo psychologická závislosť občana od štátu - v zmysle "štát sa postará", "štát zabezpečí", "štát musí". Naopak najlepšie výsledky sú tam, kde štát a vláda len vytvorili potrebné zákony a podmienky, aby občania sami mohli prebrať zodpovednosť za seba a za svoju budúcnosť, a aby ich úsilie a podiel na zabezpečení budúcnosti a prosperity štátu bolo spravodlivo ocenené. Kto má záujem o vlastné deti a ich budúcnosť, má záujem aj na prosperite a budúcnosti štátu!

Záverom by sme chceli zdôrazniť, že dnes žijeme vo zvláštnej, azda rozhodujúcej dobe, od ktorej priamo závisí naša budúcnosť. Či prežijeme alebo neprežijeme, či budeme alebo nebudeme prosperovať, či tu o 10 - 20 rokov bude úpadok alebo blahobyť a rozvoj. Táto skutočnosť by mala zaujímať najmä mladšiu generáciu, ktorá bude vo svojom živote priamo pociťovať pozitívne alebo negatívne dôsledky dnes prijímaných rozhodnutí.

Vecná verejná diskusia o budúcnosti Slovenska by mala na rozličnej úrovni (parlament, vláda, dobrovoľné organizácie, hospodárske organizácie, cirkvi, jednotlivci) umožniť, pozrieť sa zodpovedne pravde do očí.

“Slovensko bez dorastu” - je dnes reálnou možnosťou i výzvou na zodpovedné a konštruktívne konanie. Je možnosťou pre spojenie sil všetkých ľudí dobrej vôle, ktorým leží na srdci skutočné blaho a budúcnosť našej vlasti i generácií, ktoré dnes prichádzajú a ktoré prídu.

Na doplnenie ešte jeden citát. Podobnosť s dnešnou dobou nie je úplne náhodná (korene istých postojov a ideológií sú totiž až prevzápajúco totožné):

“Sú mnohé spôsoby, ktoré vedú k zničeniu biologickej sily národa. Cieľom nemeckej populačnej politiky v ruskom priestore bude musieť byť stlačenie pôrodnosti na takú mieru, ktorú bude nižšia ako nemecká pôrodnosť... V uvedených oblastiach musíme prevádzať cielene negatívnu populačnú politiku. Prostriedkami propagandy, hlavne tlačou, rádiom, filmom, letákmi, brožúrami, prednáškami a inými podobnými metódami musíme stále nahovárať obyvateľstvu, ako je škodlivé mať veľa detí.

Je potrebné stále poukazovať na náklady, ktoré sú spojené s deťmi a tiež na to, čo by bolo možné si za tie peniaze kúpiť. Je potrebné poukazovať na veľké zdravotné riziká, ktorým je žena vystavená pri pôrode. Popri tom musí prísť do krajiny i veľkorysá propaganda antikoncepcie. Je potrebné vytvoriť priemysel na jej výrobu. Šírenie antikoncepcie a vykonávanie potratov nesmie byť trestné. Je potrebné všemožne podporovať zriaďovanie potratových ústavov. Je možné napríklad preškoliť pôrodné asistentky alebo sestry na potratové asistentky. Čím odbornejšie budú potraty vykonávané, tým bude mať obyvateľstvo k nim väčšiu dôveru. Samozrejme, aj lekár musí byť k dispozícii v týchto záležitostiach, bez toho, aby sa to posudzovalo ako prečin voči jeho stavovskej cti. Je takisto potrebné propagovať aj dobrovoľnú sterilizáciu... Popri týchto negatívnych opatreniach v oblasti zdravotníctva nesmie byť sťažovaný rozvod manželstva...

Naším cieľom pri realizácii týchto opatrení je len oslabiť ruský národ, aby nás nemohol nikdy viac prerásť masou svojho obyvateľstva. Ak sa nám podarí priviesť masu ruského národa na myšlienku mať len jedno, prípadne dve deti, dosiahli sme vytýčený cieľ. “

Autor citátu: Amtsgerichtsrat Dr. Erhard Wetzel, rasovopolitický referent Ministerstva pre obsadené východné územia. *Citát je z dokumentu “Stanovisko a poznámky ku Generálnemu plánu Ost (Východ) ríšskeho vodcu SS” z 27.4.1942 (Tajná ríšska správa I/214, spojenecký dokument NG 2325), vyd. CDL e.V., Initiative in der CDU/CSU (NSR), 1994, v: “Populačná politika” - materiály k Medzinárodnej konferencii OSN o populácii a rozvoji v Káhire, Egypt, september 1994.*

MUDr. Andrej Hrádocký
Donum vitæ

ZDRAVOTNÍCTVO V ŤAŽKOSTIACH - PROBLÉM MORÁLNEJ INTEGRITY V SITUÁCII NEDOSTATKU

Z augustovej konferencie o bioetike a etike v medicíne v Bratislave

Na pôde Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov (IVZ) v Bratislave sa v poslednom augustovom týždni uskutočnili dve pozoruhodné akcie - medzinárodný kurz v bioetike a následne aj medzinárodná konferencia s odbornou náplňou z rovnakej tematickej oblasti. Hlavným organizátorom oboch podujatí bol Ústav medicínskej etiky a bioetiky IVZ a Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LFUK) v Bratislave; spoluusporiadateľmi bolo spolu šesť centier alebo inštitútov bioetiky zo zahraničia, ďalej Informačné a dokumentačné centrum Rady Európy v Bratislave a Asociácia Universum v Bratislave. Konferencia bola súčasne aj plánovanou odbornou akciou ZKLZ (viď predošlé čísla AMCS).

Na tomto mieste uverejňujeme upravenú verziu rozhovoru, ktorý pre redakciu Zdravotníckych novín [1] poskytol člen organizačného výboru medzinárodného kurzu a konferencie MUDr. Jozef Glasa, CSc., odborný asistent IVZ a dobrovoľný spolupracovník Ústavu medicínskej etiky a bioetiky IVZ a LFUK v Bratislave.

ZdN: Odkedy sa u nás datuje zvýšený záujem o etické otázky v medicíne a čo sme v tomto smere dosiahli najdôležitejšie?

Mimoriadny záujem o otázky medicínskej, zdravotníckej etiky, a bioetiky sa v našich podmienkach objavil v súvislosti s reformnými snahami slovenského zdravotníctva, medicíny i celej spoločnosti po novembri 1989. Záujem ešte zvyšoval pocit istého 'vákuu' v tejto oblasti, ktorý sa vytvoril pádom dovtedy vládnucej 'marxisticko-leninskej' ideológie a jej 'vedeckých' disciplín. Išlo aj o istú emancipáciu moderného medicínskeho myslenia na Slovensku a nadviazanie na demokratické tradície a aktuálne vývojové trendy v európskom i celosvetovom kontexte.

Od vzniku prvej 'inštitúcie' venujúcej sa problematike etiky medicíny a zdravotníctva - tzv. Centrálnej etickej komisie Ministerstva zdravotníctva SR (paralelne s ČR, jeseň 1990) a po založení prvej Katedry medicínskej etiky na Inštitúte pre ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov (IVZ) v septembri 1991, sa na poli rozvoja tohto nového, interdisciplinárneho odboru urobil už veľký kus práce.

Založením Ústavu medicínskej etiky a bioetiky v Bratislave vznikli podmienky na začatie pravidelnej výuky medicínskej etiky pre poslucháčov medicíny na bratislavskej fakulte, neskôr - v rôznej forme - i na ostatných lekárskech fakultách v Slovenskej republike. Prednášky z medicínskej etiky/bioetiky sa stali temer pravidelnou súčasťou postgraduálnych kurzov IVZ. 'Etika ošetrovateľstva' je v súčasnosti povinným predmetom štúdia na slovenských stredných zdravotných školách (SZŠ). V lete 1992, ako jednej z prvých v krajinách strednej a východnej Európy, boli v SR vydané smernice MZ SR pre vznik a činnosť etických komisií v zdravotníckych a vedecko-výskumných zariadeniach rezortu. Rok 1994 bol svedkom vydania prvých moderných učebných textov medicínskej etiky v slovenčine (L. Šoltés a kol.: *Vybrané kapitoly z medicínskej etiky*, LFUK Bratislava) a začiatku vychádzania medzinárodného odborného-vedeckého časopisu *MEDICÍNSKA ETIKA & BIOETIKA - MEDICAL ETHICS & BIOETHICS* (časopis Ústavu medicínskej etiky a bioetiky, štvrťročník, dvojazyčný - angl./slov.). Pripravuje sa vydanie prvej slovenskej učebnice ošetrovateľskej etiky pre SZŠ.

Významné boli medzinárodné aktivity na poli bioetiky, kde sa Slovenská republika úspešne prezentovala v rámci práce príslušných komisií Rady Európy, Svetovej zdravotníckej organizácie, významných konferencií OSN (Káhira, Peking, Istanbul), ako aj vystúpeniami na rozličných odborných a vedeckých fórach v Európe i zámorí. Ústav medicínskej etiky a bioetiky sa stal riadnym členom najvýznamnejších európskych asociácií v oblasti bioetiky (EACME - Európska asociácia centier medicínskej etiky, Európska sieť výskumných a výukových centier bioetiky pri Rade Európy). Od roku 1994 sa zapojil do medzinárodného projektu "Goals of Medicine", koordinovaného svetoznáмым The Hastings Center (N.Y., USA). Už od roku 1991 v spolupráci so zahraničnými i domácimi partnermi organizuje medzinárodné konferencie, sym-póziá a kongresy, ako aj postgraduálne kurzy medicínskej etiky a bioetiky. Tohtoročný medzinárodný kurz bioetiky bol už piatym v poradí...

ZdN: Vráťme sa k bratislavskej konferencii. Aké hlavné okruhy problémov sa objavili v prednáškach? Je pozorovateľný rozdiel v prístupe k otázkam etiky u účastníkov zo západoeurópskych štátov a z krajín strednej a východnej Európy?

Prednášky a veľmi živé diskusie medzinárodného kurzu zahrnuli celý rad 'horúcich tém' bioetiky. Medzi inými to boli napríklad etické aspekty génového inžinierstva, nových technológií reprodukcie človeka, prenatálnej diagnostiky, klinickej genetiky, ale aj etické problémy psychiatrickej, geriatrickej, 'terminálnej' a onkologickej starostlivosti. Hovorilo sa tiež o predpokladoch zachovania osobnej morálnej integrity zdravotníckych pracovníkov i samotnej medicíny, vystavených v súčasnosti najrôznejším tlakom zo strany spoločnosti, ale aj samotného medicínskeho pokroku a rozvoja najmodernejších technických a bio-technologických metód. Jedno celé popoludnie bolo venované prednáškam a panelovej diskusii o probléme eutanázie. Výnimočnú kvalitu kurzu zaistili pozvaní prednášatelia - medzinárodne uznávané osobnosti z oblasti bioetiky (napr. Dr. J. Kilner, Prof. R. W. Evans, Prof. P. R. Pueschel z USA; Dr. H. Jochemsen a Prof. W. Eijk z Holandska; Prof. M. Horan, Dr. A. Sutton, Dr. G. J. Woodall, Dr. H. Watt z Anglicka; a ďalší), ako aj dobre pripravení lektori zo Slovenska a ČR.

Zameranie medzinárodnej konferencie bioetiky, ktorá na kurz nadviazala, bolo dané hlavnou témou podujatia: "Health Care under Stress - Maintaining Integrity in Time of Scarcity" ("Zdravotníctvo pod stressom - Zachovanie (morálnej) integrity v situácii nedostatku"). Išlo tu najmä o analýzu etických aspektov financovania zdravotnickej starostlivosti v podmienkach transformácie a reforiem rozličných zdravotníckych systémov prítomných v Európe (z pohľadu makro- i mikroalokácie finančných a iných prostriedkov v oblasti zdravotníctva). Ako sa ukázalo, tieto zmeny sa usku-točujú vo všetkých krajinách v situácii relatívneho alebo absolútneho nedostatku finančných zdrojov, vznikajúcej i vzhľadom na neustále rastúce náklady na poskytova-nú zdravotnícku starostlivosť.

Veľmi zaujímavým aspektom konferencie bola výmena informácií o aktuálnych trendoch vývoja i odlišných prístupoch k riešeniu tohto závažného problému zdravotníctva medzi účastníkmi z krajín západnej, strednej a východnej Európy, ako aj kon-frontácia so situáciou a vývojom v USA. Na tomto mieste možno uviesť snád' len toľ-ko, že najzaujímavejšie príspevky konferencie by mali ešte v tomto roku uzrieť svetlo sveta v knižnej podobe.

Ku kladom úspešného podujatia, ktorého sa zúčastnilo spolu 146 registrova-ných účastníkov (z toho 52 zo zahraničia, zastúpených bolo spolu 14 krajín), patrilo už tradične kvalitné simultánne tlmočenie a starostlivo pripravený spoločenský prog-

ram. Popri sponzoroch a organizátoroch zvláštna vďaka patrí pochopeniu a pomoci vedenia i pracovníkov IVZ v Bratislave, pod strechou ktorého sa medzinárodný kurz a konferencia bioetiky uskutočnili.

ZdN: Nové objavy, nové medicínske technológie, ba mnohokrát aj nové ponímanie morálky a slobôd človeka prinášajú aj nové etické problémy. Môžeme očakávať aj "novú" etiku ako alternatívu k Hippokratovi?

Vaša otázka by si zaslúžila podrobnejšiu odpoveď. Na tomto mieste možno snád' v krátkosti uviesť, že 'Hippokrates' - lepšie povedané hippokratovská tradícia, neznámená akési mechanické lipnutie na formuláciách známej lekárskej prisahy napísaných pred mnohými storočiami; kritika 'Hippokrata' v tomto zmysle je skutočne veľmi lacná a nepresná. Skôr však táto tradícia predstavuje kontinuitu vývinu európskej (a podstatnej časti svetovej) medicíny, ktorý bol od stáročí založený na rešpektovaní istých etických princípov, bez ktorých si jej súčasné ani budúce fungovanie, aspoň v dohľadnej budúcnosti, nevieme vôbec predstaviť. Ide napríklad o princíp beneficencie ("zdravie pacienta je pre lekára prvoradé"), princíp non-maleficencie ("predovšetkým pacienta nepoškodíš"), ako aj požiadavky na kvalitu osobnosti lekára a jeho vzťah k pacientom, kolegom a spoločnosti, ako aj o základné záruky a rešpektovanie dôstojnosti pacienta, ktorý do rúk lekára zveruje svoju dôveru, svoje zdravie i život. Novšie - a celkom oprávnené zdôrazňovanie princípu autonómie pacienta, ako aj princípu spravodlivosti, neraz bez docenenia všetkých súvislostí a väzieb, viedlo ku kritike a zdanlivému odmietaniu 'hippokratovskej' tradície medicíny. Dôkladnejšia analýza však ukazuje, pokiaľ odhliadneme od extrémnych pozícií niektorých avantgardných filozofov (napr. P. Singer, ai.), že tu ide skôr o rozvinutie a obohatenie tej tradície medicíny a ošetrovateľstva, ktorá je ich spoločným dedičstvom a základom súčasnej existencie, vývoja i budúcich perspektív takpovediac v celosvetovom meradle. Toto platí, ako sa zdá, temer bez ohľadu na rôzne etnické, národné, náboženské a kultúrne odlišnosti. V tomto zmysle je teda vznik skutočnej, zdravej 'alternatívy' k 'starému Hippokratovi' málo pravdepodobný.

ZdN: Nové demokracie v strednej a východnej Európe rôzne riešia aj problematiku zdravotného a nemocenského poistenia. O cestách k všeobecnej dostupnosti poistenia sa hovorilo aj na konferencií. Aké poučenia sú pre nás najaktuálnejšie?

Problematike zdravotného poistenia bol venovaný celý blok prednášok, uvedený prehľadným rozborom situácie a jednotlivých systémov zdravotného poistenia v Európe v podaní Dr. J. J. Poldera z Rotterdamu. Ukazuje sa, že zdravotné poisťovne majú neraz kľúčovú, ba priam nezastupiteľnú úlohu pri riešení problémov na úrovni makroalokácie prostriedkov v rámci zdravotníckeho systému, ale aj pri formulácii a realizácii národnej zdravotnej politiky. Nemenej závažnú polohu má však i zodpovednosť a správna miera regulačnej aktivity štátu. Pozitívnymi aspektami dobre fungujúcich systémov zdravotného poistenia je zdravá miera ich plurality, ako aj prístupy umožňujúce uplatnenie osobnej slobody a zodpovednosti občana. Ako sa ukázalo vo vystúpeniach a diskusiách účastníkov, táto problematika je v mnohých krajinách strednej a východnej Európy ešte len v počiatočných štádiách svojho rozvoja.

Otázky - p. Soňa Motusová, redaktorka ZdN. Odpovedal - MUDr. Jozef Glasa, CSc.

Pozn. [1] Máme alternatívu k Hippokratovej medicíne? Zdravotnícke noviny, roč. 1, 1996, č. 22, s. 3.

ZVÁZ KREŠŤANSKÝCH LEKÁROV A ZDRAVOTNÍKOV
ÚSTREDIE SLOVENSKEJ KREŠŤANSKEJ INTELIGENCIE
ASOCIÁCIA UNIVERSUM, BRATISLAVA
NADÁCIA HANNISA SEIDELA

KONFERENCIA

Demografický vývoj Slovenska

Aktuálne etické, medicínske, ekonomické a politické aspekty

Bratislava, 30. novembra 1996, 9.00 - 16.00 hod.

Veľká zasadačka, Žabotova 2, 1. poschodie

Program

9.00 Otvorenie **9.15** Demografický vývoj v Európe a jeho geopolitické, ekonomické, sociálne a morálne dôsledky *A. Rakús* **9.45** Demografický vývoj Slovenska - súčasnosť a perspektívy *K. Pastor* **10.30** Prestávka **11.00** Medicínske dôsledky zníženej pôrodnosti *A. Hrádocký* **11.45** Etické aspekty ovplyvnenia demografického vývoja *J. Glasa* **12.30** Občerstvenie **13.30** Ekonomické a sociálne dôsledky zníženej pôrodnosti v SR *J. Brocka* **14.00** Politické aspekty demografického vývoja v SR *M. Mikolášik* **14.30** Teologické aspekty demografického vývoja *F. Novajovský, F. Tondra* **15.00** Východiská a perspektívy - panelová diskusia *J. Brocka, J. Glasa, A. Hrádocký, K. Pastor, A. Rakús, F. Tondra* **16.00** Ukončenie konferencie

Konferencia "DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ SLOVENSKA - Aktuálne etické, medicínske, ekonomické a politické aspekty", Bratislava, 30. novembra 1996

PRIHLÁŠKA

MENO: _____

ADRESA: _____

PRIÍSPEVOK NA KONFERENCIU - LEKÁR + VŠ 100.-
(Zakrúžkujte!) - ZDRAVOTNÁ SESTRA + SŠ 50.-
- DÔCHODCA/KYŇA, ŠTUDENT/KA 30.-
- prosím o odpustenie poplatku 0.-

ZAPLATENÝ POŠTOVOU POUKÁŽKOU* NA BANKOVÝ ÚČET ZKLZ V LB BRATISLAVA - MESTO, NÁZOV ÚČTU (KORUNOVÝ): ZKLZ, Č.Ú. 4 000 706 300/3100.

V _____ dňa _____
(* Možno použiť poukážku na zaplatenie predplatného, vloženú v časopise AMCS - účel platby prosíme vyznačiť v oddieli 'Správa pre prijímateľa'. Ústřížkom poukážky je potrebné sa preukázať pri registrácii.)

Prihlášky prosíme odoslať na adresu: Ing. Anna Behulová, ZKLZ, Žabotova 2, 811 04 Bratislava, do 20. novembra 1996 (!).

O knihách

*** Pápežská rada pre rodinu: ĽUDSKÁ SEXUALITA - PRAVDA A POSLANIE; Smernice pre výchovu v rodine, SSV Trnava, Edícia Pápežské dokumenty, Trnava, 1996, 126 strán + obsah, cca 32,- Sk.** Ide o veľmi významný a prakticky zameraný dokument, pripravený Pápežskou radou pre rodinu. Najmä z praktického hľadiska prístupuje k závažnému problému výchovy detí a mládeže k zodpovednému prístupu k sexualite a k zodpovednému rodičovstvu. Knižka obsahuje sedem hlavných kapitol (I. Sme povolaní na pravú lásku, II. Pravá láska a čistota, III. Hľadisko povolania, IV. Otec a matka ako vychovávateľia, V. Návod na formovanie v lone rodiny, VI. Kroky oboznamovania sa so sexualitou, VII. Praktické pokyny), úvod a záver. Aktuálnosť témy a autorita, odbornosť i prístupnosť spracovania predurčujú túto útlú knižočku za veľmi užitočného a praktického pomocníka našim rodičom i ostatným vychovávateľom. **ODPORÚČAME JU SKUTOČNE DO KAŽDEJ RODINY!** **-J.G.-**

*** Pápežská rada pre pastoračiu medzi zdravotníkmi: Charta pracovníkov v zdravotníctve (český preklad), Zvon, Praha, 1996, 110 strán, cca 60,- Čk.** O vydání jedného z najvýznamnejších dokumentov v oblasti medicínskej etiky - Charty pracovníkov v zdravotníctve, sme čitateľov nášho časopisu už informovali (AMCS 1/1996, s. 4 – 6). I keď sa v súčasnosti už pod patronátom KBS pracuje na pôvodnom slovenskom preklade dokumentu, dovoľujeme si upozorniť na český preklad, ktorý vydalo nakladateľstvo a vydavateľstvo Zvon pri príležitosti kongresu Európskej federácie asociíí katolíckych lekárov (FEAMC) v júni 1996 v Prahe. Knižka je dostupná v sieti kresťanských knižkupectiev. **-J.G.-**

Ing. Anna Behulová
ZVĚZY – ZKLZ
Žabotova 2

BRATISLAVA
811 04

Donum vitae

INFORMÁCIA O DONUM VITAE

Donum vitae je združenie hnutí pre ochranu a rozvoj ľudského života. Je to **dobrovoľné, nezávislé, nepolitické a nezárobkové združenie fyzických alebo právnických osôb, hnutí a iniciatív zameraných na ochranu a rozvoj ľudského života od okamihu jeho počatia po smrť**. Združenie pôsobí na území Slovenskej republiky. **Cieľom** združenia je presvedčiť celú spoločnosť, že ľudský život je najcennejším darom, ktorý treba za každých okolností prednostne chrániť a rozvíjať. Najvyšším orgánom združenia je jeho valné zhromaždenia - snem. Na čele Donum vitae stojí prezident (MUDr. M. Mikolášik), dvaja viceprezidenti (MUDr. Š. Horváth, M. Lukáčová) a tajomník (Dr. M. Čelko).

K najvýznamnejším aktivitám združenia patrí **vyučovanie a propagácia prirodzeného plánovania rodičovstva** - Billingsovej metódy. Asociácia *Donum vitae* získala poverenie od Svetovej organizácie Billingsovej metódy (WOOMB) na školenie lektorov a vydávanie certifikátov oprávňujúcich samostatne vyučovať túto metódu PPR. *Donum vitae* je teda povereným garantom správnosti výučby Billingsovej metódy na Slovensku. Uplatňovanie a rozširovanie metód PPR vychádza z dokumentov Učiteľského úradu Cirkvi (najmä encyklik *Humanae vitae* a *Evangelium vitae*, ako aj listu *Familiaris consortio*).

Donum vitae usporadúva od roku 1991 **školiace semináre PPR - Billingsovej metódy** s celoslovenskou pôsobnosťou. Asociácia doteraz udelila (po absolvovaní príslušných kurzov a preskúšaní) certifikát spolu 200 lektorom Billingsovej metódy.

Ďalšou oblasťou aktívnej činnosti *Donum vitae* je výchova mladých ľudí k účte k životu a k zodpovednému rodičovstvu. Tento cieľ realizuje formou **projektu TEEN STAR PROGRAM SLOVAKIA**, v priamej spolupráci s jeho autorkou Prof. Hannou Klaus, M.D. (Washington, USA). Ide o program výučby mládeže (najmä na školách) o otázkach ľudskej sexualita a plodnosti v kontexte zodpovednosti, vzájomnej úcty a rešpektovania pravdy o človeku, ako aj dôstojnosti a nenarušiteľnosti ľudskej osoby. Je to dôstojný, veľmi kvalitný a plne katolícky program. Inštruktori projektu vyučujú dnes na viacerých školách či vo farských spoločenstvách na celom Slovensku. Najbližší školiaci seminár projektu TEEN STAR PROGRAM bude v dňoch 9. - 13. októbra 1996 vo Svite. Je prednostne určený lektorom PPR.

Pápežská rada pre rodinu a jej prezident - kardinál Alfonso Lopez Trujillo, pozvali zástupcov *Donum vitae* na vrcholné stretnutie expertov prirodzených metód regulácie plodnosti, ktoré sa konalo v decembri r. 1992 v Ríme. Sv. Otec Ján Pavol II. zaviazal účastníkov stretnutia k ďalšiemu šíreniu metód PPR pre blaho rodín a Cirkvi.

Asociácia *Donum vitae* bola hlavným iniciátorom a organizátorom druhého **Svetového kongresu PRO LIFE** (Bratislava, máj 1992).

Všetci členovia *Donum vitae* sú pripravení ochotne spolupracovať na spoločnom diele pastoraácie rodín.

Spracovala: Mgr. Mária Lukáčová

Kontaktná adresa: Mgr. M. L., Donum vitae - Ochrana života, Gallyayova 21, 84102 Bratislava

I. CELOSLOVENSKÉ STRETNUTIE LEKTOROV BILLINGSOVEJ METÓDY

Asociácia *Donum vitae* udelila prvé Certifikáty lektorov pre prirodzené plánovanie rodičovstva (PPR) v októbri 1991. V nasledujúcich rokoch podporovala úctu k životu školením ďalších lektorov Billingsovej metódy, verne vychádzajúc z učenia Cirkvi. V roku 1996 evidovala 200 lektorov PPR. Potreba stretnúť sa a vymeniť si skúsenosti, porozprávať sa o problémoch i radoostiach tých, ktorí sa namáhajú "v teréne", doplniť si vedomosti a výučbové pomôcky - to boli hlavné motívy I. stretnutia lektorov *Donum vitae*. Konalo sa v dňoch 15. - 16. júna 1996 vo Svite.

Samotnému stretnutiu predchádzal **prieskum formou dotazníka**, ktorý v marci t.r. dostali všetci lektori. Mali odpovedať na 8 otázok týkajúcich sa vyučovania Billingsovej metódy, skúseností, problémov a prípadných požiadaviek a návrhov asociácii *Donum vitae*. Dotazník vyplnilo a zaslalo späť 144 lektorov.

Väčšina z tých, ktorí na dotazník odpovedali, poukázala na pretrvávajúcu nedôveru voči prirodzeným metódam zodpovedného rodičovstva, na veľkú nevedomosť katolíckych manželov ohľadom učenia Cirkvi o odovzdávaní života, na dramaticky sa šíriaci konzum antikoncepcie a celkom voľných postojov k sexualite medzi mládežou. Naši lektori sa ani nesťažovali na to, že pracujú zadarmo, vo svojom voľnom čase a na vlastné náklady, neraz nepochopení 'zodpovednými' alebo len s minimálnou 'morálnou' podporou. O to viac povzbudzujú mnohé príklady dobrej spolupráce lektora a miestneho kňaza v prospech mládeže, snúbencov a manželov. Lektori v dotazníkoch vyjadrili aj potrebu užšieho kontaktu s asociáciou *Donum vitae* a medzi sebou navzájom: preto sa uskutočnilo i I. celoslovenské stretnutie lektorov Billingsovej metódy. Zúčastnilo sa ho 88 lektorov.

Program stretnutia vychádzal z potrieb lektorov PPR formulovaných v dotazníku a tvorili ho štyri hlavné témy prednášok a diskusií: 1. Demografia, populačný vývoj, situácia na Slovensku (MUDr. Mikolášik), 2. Antikoncepcia a PPR - pre a proti (MUDr. Orlovský), 3. Cirkev, encykliky, sviatostné manželstvo a sexualita (MUDr. Mráz; Vdp. Konc), 4. Metodika výučby Billingsovej metódy (MUDr. Horváth, MUDr. Lauková a M. Čelková).

Posledným bodom programu bolo obnovenie platnosti prvých vydaných certifikátov (sú platné 3 roky). Po preskúšaní bolo znovu udelených 32 obnovených certifikátov. Pri registrácii dostali všetci účastníci stretnutia tzv. **skriptá** - súbor najdôležitejších textov a dokumentov k predneseným témam z archívu *Donum vitae*, okrem toho si mohli zakúpiť aj nové výučbové pomôcky.

Účastníci stretnutia zaslali všetkým otcom biskupom pozdravný list a kompletný zoznam lektorov Billingsvej metódy. K atmosfére vzájomnej radosti zo stretnutia i práce prispelo príjemné ubytovanie a výborná strava. Hoci plavareň vo Svite a krásne Tatry sme videli iba z diaľky, tešíme sa na stretnutie o rok znova.

Mgr. Mária Lukáčová

Plánované akcie Ústavu medicínskej etiky a bioetiky

- Etické problémy v onkológii, IVZ, Košice, 24. - 25. 10. 1996.
- Etické prístupy v ošetrovatelstve, IVZ, Bratislava, 5. - 6. 12. 1996.
- Medzinárodný kurz: "Etické aspekty laboratórnej medicíny", Martin, 13. - 14. 3. 1997.
- Etické prístupy v ošetrovatelstve, IVZ, Košice, 10. - 11. 4. 1997.

Prihlásiť sa možno obvyklým spôsobom cestou Študijného oddelenia IVZ, Limbová 12, 833 03 Bratislava.

-J.G.-

Acta Medica Christiana Slovaca je spravodaj Zväzu kresťanských lekárov a zdravotníkov na Slovensku. Uverejňuje pôvodné práce, materiály, informácie a prehľady s tematikou medicíny, zdravotníctva, medicínskej etiky a bioetiky, ako aj teologické a duchovné príspevky. Stojí dôsledne na strane ochrany ľudského života od jeho počatia a na rešpektovaní zásad kresťanskej etiky. Vychádza štvrťročne v slovenskom jazyku.

Redakčná rada: M. Babál, J. Bielik, J. Glasa (vedúci redaktor), J. Porubský, A. Rakús (predseda RR), M. Troščák, E. Vnenčáková, A. Záborská (tajomníčka RR)

Adresa pre korešpondenciu a zasielanie príspevkov: Dr. J. Glasa, Landauova 20, 841 02 Bratislava.

Registrované Ministerstvom kultúry SR, r.č. 1071/94. ISSN 1335 - 1028

Vydáva Charis s.r.o., Ipeľská 3, Bratislava, pre Zväz kresťanských lekárov a zdravotníkov na Slovensku.